

KIRJALLINEN KYSYMYS 54/2014 vp

Suomessa asuvien tyttöjen ulkomailla tehtävien ympärileikkauksien estäminen

Eduskunnan puhemiehelle

YK:n julistamaa tyttöjen ympärileikkauksen vastaista päivää vietettiin 6. helmikuuta. Naisten ympärileikkausta eli sukuelinten silpomista, jossa klitoriksesta leikataan pala, poistetaan kaikki ulkoiset sukupuolielimet ja/tai emättimen suu ommellaan kiinni, pidetään länsimaissa lapsen ja aikuisen koskemattomuuden ja vapauden järjestelmällisen rikkomisen muotona. Se on tehty laittomaksi Australiassa, Belgiassa, Egyptissä, Espanjassa, Italiassa, Kanadassa, Keniassa, Norjassa, Ranskassa, Ruotsissa, Sveitsissä, Tanskassa, Uudessa-Seelannissa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Yhdysvalloissa. Suomessa asiasta ei ole erillistä lakia, vaan poliisi tutkii tyttöjen ympärileikkauksia törkeinä pahoinpitelyinä.

Kansainväliset järjestöt ja sopimukset kieltävät naisten ympärileikkauksen. Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW) vaatii valtioita varmistamaan naisten tasavertaisen kohtelun terveyteen, koulutukseen ja päätöksentekoon liittyvissä kysymyksissä. YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) puolestaan sitouttaa valtiot suojelemaan lapsia kaikilta heihin kohdistuvilta ihmisoikeusrikkomuksilta, joihin tyttöjen ympärileikkaus siis kuuluu. Lisäksi YK:n yleiskokous hyväksyi joulukuussa 2012 päätöslauselman A/RES/67/146, joka kieltää naisten ympärileikkauksen maailmanlaajuisesti. Sen hyväksyivät konsensuksella kaikki YK:n jäsenmaat. Päätöslauselma heijastaa yleismaailmallista hyväksyntää sille, että naisten ympärileikkausta pidetään ihmisoikeus-

rikkomuksena, jonka toteutumista valtioiden tulisi estää kaikin mahdollisin keinoin säätämällä ja toimeenpanemalla naisia ja tyttöjä suojelevaa lainsäädäntöä.

Kansainvälisestä lainsäädännöstä huolimatta naisten ympärileikkaus on yhä osassa maailmaa yleisesti harjoitettu tapa. Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan maailmassa on jopa 140 miljoonaa ympärileikattua naista ja tyttöä. Tänäkin vuonna arviolta kolme miljoonaa tyttöä on vaarassa joutua ympärileikatuksi.

Suomessakaan naisten ympärileikkaus ei ole tuntematon ilmiö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2012 tekemän kyselyn mukaan 70 prosenttia Suomessa asuvista somalitaustaisista ja lähes joka kolmas kurditaustainen nainen on ympärileikattu. Selvityksen mukaan 18–29-vuotiaiden ikäryhmässä yli puolet naisista kertoi kokeneensa leikkauksen. Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2012 julkaiseman Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämisen toimintaohjelma 2012–2016:n mukaan ulkomaillakin tehty teko on kuitenkin rangaistava, kun se kohdistuu Suomen kansalaiseen tai Suomessa pysyvästi asuvaan tai kun tekijänä on Suomen kansalainen. Tämän vuoksi esimerkiksi Suomessa asuvan henkilön vieminen ympärileikattavaksi ulkomaille on rangaistava teko. Suomen on siksi alettava valvomaan nykyistä aktiivisemmin, että täällä asuvia tyttöjä ei lähetetä ympärileikattaviksi ulkomaille.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo huolehtia siitä, että Suomessa ennaltaehkäistään paremmin

tyttöjen lähettämistä ulkomaille ympärileikkausta varten ja

miten hallitus aikoo varmistaa, että naispuolisen Suomen kansalaisen tai Suomessa asuvan ympärileikkauttamisesta seuraa rikosoikeudellinen vastuu?

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 2014

Maria Lohela /ps

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Maria Lohelan /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 54/2014 vp:

Miten hallitus aikoo huolehtia siitä, että Suomessa ennaltaehkäistään paremmin tyttöjen lähettämistä ulkomaille ympärileikkausta varten ja

miten hallitus aikoo varmistaa, että naispuolisen Suomen kansalaisen tai Suomessa asuvan ympärileikkauttamisesta seuraa rikosoikeudellinen vastuu?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämisen toimintaohjelman 2012—2016 (STM 2012:8) vuonna 2012. Toimintaohjelman toteutumista seurataan vuosittain esimerkiksi eri toimijatahojen yhteisissä kokouksissa, joissa käsitellään ajankohtaisia asioita. Toimintaohjelma sisältää materiaalin tuottamisen ja kokoamisen, josta päävastuu on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL). Ihmisoikeusliiton suositus, joka on myös saatavilla THL:n sivuilla, sisältää tietoa tyttöjen ympärileikkauksen ehkäisystä eri alojen ammattilaisille.

THL:n sivuilla on materiaalia käytettäväksi niihin tilanteisiin, kun perhe on lähdessä loma-

matkalle kotimaahan tai muualle, jossa ko. toimenpidettä suoritetaan. Ammattilaisia ohjataan ottamaan asia puheeksi, vaikka tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on aiheena arkaluonteinen. Kulttuurisensitiivinen lähestymistapa on ensiarvoisen tärkeää. Tyttöjen ympärileikkauksia voi tulla vastaan esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolassa, päivähoidossa, koulussa, oppilaitoksessa tai sosiaalityössä. Ehkäisevän työn onnistumisen kannalta asia tulisi ottaa puheeksi hyvissä ajoin.

Mikäli epäily tytön ympärileikkauksesta tai sen suunnittelusta herää, yhteistyö eri tahojen kanssa on tärkeää. Asiasta ohjataan keskustelemaan kuitenkin aina ensin tytön ja hänen vanhempiensa/hoitajiensa kanssa.

Mikäli ammattilaisille herää epäily siitä, että ympärileikkausta suunnitellaan, ammattilaisia ohjataan selvittämään uhan vakavuus ja tekemään tarvittaessa lastensuojeluilmoitus. Myös huostaanotto voi tulla kysymykseen tytön suojelemiseksi ympärileikkaukselta. Epäilty ja tietoon tullut ympärileikkaukstopaus tutkitaan aina. Silloin, kun tutkinta päättyy syytteeseen, Suomen oikeuslaitoksen vastuulla on päättää rangaistuksesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä on ohjeistettu asiasta esimerkiksi Ihmisoikeusliiton asiantuntijaryhmän suosituksilla. Suosituksia sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle "Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus Suomessa" on jaettu laajasti. Suositus on saatavissa THL:n sivuilla muun aineiston lisäksi.

Helsingissä 4 päivänä maaliskuuta 2014

Peruspalveluministeri Susanna Huovinen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 54/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Maria Lohela /saf:

Hur har regeringen för avsikt att sörja för att man i Finland bättre förebygger att flickor skickas utomlands för könsstympning och

hur kommer regeringen att säkerställa att könsstympning av en kvinnlig finsk medborgare eller i Finland bosatt kvinna alltid medför straffrättsligt ansvar?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Social- och hälsovårdsministeriet har gett ut en verksamhetsplan för att förebygga omskärkelse av flickor och kvinnor 2012—2016 (SHM 2012:8) år 2012. Genomförandet av verksamhetsplanen följs upp årligen till exempel genom möten mellan olika aktörer om olika aktuella ärenden. I verksamhetsplanen ingår produktion och sammanställning av material, där Institutet för hälsa och välfärd (THL) har huvudansvaret. En rekommendation från Förbundet för mänskliga rättigheter, som även finns på THL:s webbplats på finska, innehåller information om hur yrkesmän i olika branscher ska framskrida i att förebygga könsstympning av flickor.

På THL:s webbplats finns material som kan användas i situationer då en familj planerar en semesterresa till sitt hemland eller någon annanstans, där ingreppet i fråga praktiseras. Yrkes-

människor anvisas att ta frågan till diskussion, även om könsstympning av flickor och kvinnor är ett känsligt ämne. Det är ytterst viktigt att närma sig ämnet på ett kultursensitivt sätt. Könsstympning av flickor är en fråga som kan aktualiseras till exempel vid mödra- och barnrådgivningen, i dagvården, skolan, vid läroinrättningar eller i socialarbete. För att det förebyggande arbetet ska lyckas bör saken tas till diskussion i god tid.

Om man fattar misstankar om att en flicka omskurits eller att föräldrarna planerar ingreppet är det viktigt med samarbete mellan olika aktörer. Anvisningen är dock att alltid först diskutera saken med flickan och hennes föräldrar/förmyndare.

Om yrkesmänniskor fattar misstankar om att könsstympning planeras anvisas de att ta reda på hur allvarligt hotet är och att vid behov göra en barnskyddsanmälan. Även ett omhändertagande kan komma på fråga för att skydda flickan från könsstympning. Ett misstänkt och rapporterat fall av könsstympning ska alltid undersökas. I fall, där undersökningen leder till åtal, faller det på det finska rättsväsendets ansvar att besluta om straffet. Social- och hälsovårdspersonalen har fått direktiv i ärendet till exempel genom rekommendationer från en expertgrupp vid Förbundet för mänskliga rättigheter. De finska rekommendationerna till social- och hälsovårdspersonal ("Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus Suomessa") har distribuerats i stor omfattning. Rekommendationen finns tillgänglig tillsammans med annat material på THL:s webbplats.

Helsingfors den 4 mars 2014

Omsorgsminister Susanna Huovinen